ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2024/HC-B12/13
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފާ ދެކޮޅު ފަރާތް: ޢަނީސް ހިލްމީ، ([illegible])
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކޯޓު އަމުރު

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަހުމީ
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު

ނިމުނު ތާރީޚް:
14 ރަމަޟާން 1445
24 މާރިޗު 2024

ހައިކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނު ތާރީޚް: 23 ޝަޢުބާން 1445 / 04 މާރިޗު 2024

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ކޯޓު ޙުކުމް:

- **ނަންބަރު:** 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް :** 14 ފެބްރުއަރީ 2024 • **ނިމުނު ތާރީޚް:** 21 ފެބްރުއަރީ 2024
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރު

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ފަރާތުގެ ވަކީލުން:
ސީނިއަރ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]
[illegible]
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible] ޢަބްދުﷲ

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް
[illegible]، ([illegible])
ފަރާތުގެ ވަކީލު:
[illegible]

ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 - ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދެވޭ އަދަބުތަކާ ބެހޭ ޚާއްޞަ ޤާނޫނު - ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާ
- ޤާނޫނުގެ 26 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 28 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 29 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 31 އަދި 32 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ
މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 50 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 57 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 - ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ
ޤާނޫނުގެ 186 - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 35 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42
ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާ -
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) - Convention on the Rights of the Child, Art 34 - International Covenant
on Civil and Political Rights (ICCPR) - CCPR General Comment No. 8: Article 9 (Right to Liberty and
Security of Persons) - [illegible] - [illegible] - [illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] - [illegible]

ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ފަނޑިޔާރުން [illegible] [illegible] [illegible] ފަނޑިޔާރުން [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible].

ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2024) ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެފަހުން "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް" "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް" ނުވަތަ "ދައުލަތް" ކަމަށް ބުނެފައިވާ)ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތަކީ ([illegible] [illegible])، [illegible] [illegible][1] (މީގެފަހުން "[illegible] [illegible]" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް" ކަމަށް ބުނެވިފައިވާ)އެވެ.

މައްސަލައިގެ ކުރު ޚުލާޞާ

2. އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތުން، 10 ޖޫން 2020 ދުވަހު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން[2] 12 ޖޫން 2020 ދުވަހު [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][3]، އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible].[4] އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

> "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު)ގެ[5] 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[1] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]).

[2] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/HA/2020/158 ކޯޓު އަމުރު (12 ޖޫން 2020).

[3] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-A1/145/2020/367 (21 [illegible] 2020) ސިޓީ.

[4] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/1877 (20 ޖޫން 2020) ކޯޓު އަމުރު.

[5] މީގެފަހުން "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު" ކަމަށް ބުނެވިފައި.

މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކުން ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބެލެވޭނީ."

3. 14 ފެބްރުއަރީ 2024 ދުވަހު އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުން [illegible] ދަޢުވާ މުރާޖަޢާ ކުރުމަށްޓަކައި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އެ ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2024) އަމުރުން އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] ދޫކޮށްލާފައިވެއެވެ. އެ އަމުރު [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "މި މައްސަލައިގެ [illegible]."

4. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން، އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކުން ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށް، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން، ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ [illegible] [illegible] ގަސްދުގައި އަތްލުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ[6] 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފަށް، އެ މާއްދާގެ (ބ)ގެ ދަށުން، ކުޑަކުއްޖަކަށް ޖިންސީ [illegible] [illegible] ގޯނާކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު)ގެ 622 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 7 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް، އެ މާއްދާގެ (ބ)ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޕޯނޮގްރަފިކް ގެންގުޅުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ 11 ޖުލައި 2020 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[7]

5. އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުގެ މައްޗަށް [illegible] ކުށުގެ ދަޢުވާގައިވާ [illegible] [illegible]، ކޮވިޑް-19ގެ ސަބަބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 10 ޖޫން 2020 ދުވަހުގެ [illegible]، [illegible] 11 (އެގާރަ) އަހަރުގެ އަންހެން ކުއްޖަކާ [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]،

---

[6] މިއަށްފަހު "ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު"ކަމަށް ބުނެފައިވޭ.

[7] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު 975/2020/CRC/449 ދަޢުވާ ހުށަހެޅި ތާރީޚު (11 ޖުލައި 2020).

ކައިރިގައިހުރި ފިހާރަކުން ދަރާއި، ބޭގު ސްކޫޓަރު ފުރިއަށް ގެންދިޔަ، ކުއްޖާ ގުރުބޯޓަށް، އެކުއްޖާ ގެސްޓްހައުސްއަކަށް ގެންގޮސް، އެކުއްޖާއާމެދު ބަދައަޚްލާޤީ ޢަމަލު ހިންގައި މީނާގެ ކުރިމަތިވެރިތަން އެކުއްޖާގެ ކުރިމަތިވެރިތަން ފޮއްޓަވައި، އެ ކުޑަކުއްޖާއާއެކު ޖިންސީ އަމަލު ހިންގާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުގެ ދައުވާގައި ބުނެފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާއި ދެފަރާތުގެ ވާހަކަތައް

6. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2024) އަމުރު އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 01 (އެކެއް) އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ އަމުރަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ ކުށްވެރިންނަށް އަދަބުދިނުމުގެ ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)އާއި، 26 ވަނަ މާއްދާއާއި، 28 ވަނަ މާއްދާއާއި، 36 ވަނަ މާއްދާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[8] 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އާ ޚިލާފަށް ނެރެފައިވާ އަމުރެއްކަމަށެވެ. މި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

7. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި، މީހެއްގެ މައްޗަށް ސަބަބަކާއިގެން ކުށެއް ކަނޑައެޅުމަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކަނޑައަޅާނީ ހެކިހުރެގެން ކަމުގައި އެ މާއްދާއިން ދިރިއުޅުމުގެ ބަޔާއި ހިނގާކަމަށްވާނަމަ މިފަދަ ގޮތަކަށް ހުއްދަވާނެއެވެ. އަދި އެ މާއްދާއިން ބަދަލުގައި ދިރިއުޅުމުގެ ހައްޤުތަކުގެ ބަސްގެ ނުވަތަ ބަލައިގަތުމުގެ ޤާނޫނީ ދިރުވާއްދުވަހު މިގޮތުގެ ޤާނޫނީ ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ. އަދި މިބާވަތުގެ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށުގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާ ޙާލަތުގައި ކުރިޔަށްދާނެ އިސްތިއުނާފު ޙުކުމްތަކުގެ 30 ވަނަ މާއްދާއާއި، 31 ވަނަ މާއްދާއާއި، 32 ވަނަ މާއްދާގައިވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގައި، ޝަރީޢަތުން އެކުލަވާލާފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނުތަކަށް ބިނާކުރެވިފައިން، މަޤްބޫލުގެ ބާރު ނިންމުންތަކާ ދެކޮޅުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ބެހޭތަނުގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާކަން ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

---

[8] މިފަހުން "ޤާނޫނުއަސާސީ" ކަމަށް ބުނެފައެވެ.

8. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ [illegible] ބަންދު ކޮށްފައިވަނީ ޖާނީގެ ކުށުގެ އަމަލު [illegible] ރިޢާޔަތްކޮށް، ޝަރީޢަތުން ހުކުމް ކުރެވުނުކުރިން ޖާނީ ބަންދުން [illegible] މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި [illegible]، [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible]، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޚާއްޞަ އަދަބުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި، ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible]، [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

9. އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ [illegible] ބަންދު [illegible] ގުޅިގެން [illegible]، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޚާއްޞަ އަދަބުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު. އަދި އެ މާއްދާ [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ މަޤްޞަދުތަކާ [illegible]. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

10. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޚާއްޞަ އަދަބުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 26 ވަނަ މާއްދާއާއި 28 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގެ [illegible] [illegible]. އަދި ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible]، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

11. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޚާއްޞަ އަދަބުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އަކީ އެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގެ (ނ)ގައި [illegible] ކަމެވެ.

މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް ބަންދުން ދޫކުރިއިރު އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ޝަރީޢަތުން ވަޒަންކުރައްވާފައި ނުވާކަމަށް.

12. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ނިންމި އެއްސަބަބަކީ، ޝަރީޢަތް ދިގުލައިގެން ދިއުންކަމުގައި ވިސްނަވާފައެވެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަލީ ނިޒާމް އަދި އިތުރު 3 ފަރާތެއް[9] ގެ ޤަޟިއްޔާގެ 27 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން ބަޔާންވާ، ޝަރީޢަތް ދިގުލައިގެން ދިއުމަކީ ބަންދުން ދޫކުރުމުގެ ސަބަބެއް ނޫންކަން އެނގޭކަމަށް ދައްކައިދެއެވެ.

13. މި މައްސަލައިގެ އަޙުވާލުގައި ޝަރީޢަތުން ކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ތެރޭގައި ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

13.1. މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ޙުކުމް ކުރުމުގެ ކުރިން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރާ ފަރާތެއް، ޤާނޫނުގައި ބަރަޢަތަކީ ކްރިމިނަލް ޕްރޮސީޖަރގެ ދަށުން ސާބިތުކުރުމުން، ދަލީލުން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުން ޖެހޭ އިޖްރާއަތުގެ ފޯނުން ވަޒަންކޮށް އަދާލަތުގެ ނިޒާމަށް ބުރަވެވޭނެކަމެއް، ބަންދުކުރުމުގެ ޖެހޭ އިޖްރާއަތުގެ ފޯނުން ވަޒަން ބަންދުގެ ނުނިމިގެންދާއިރު، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރެވުނު ފަރާތް ޖާމިން ވަކިކުރެވެން ބަންދުގެ ބަދަލުކުރުމަށް އެދި ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމުގެ އުސޫލަށް ތަބާވެފައިވާކަން ކަމަށެވެ.

13.2. ޝަރީޢަތް ތަޙްޤީޤު ކުރަމުން ގެންދާ ފަރާތެއްގެ ބަންދުގައި ހުރުމުގެ މުއްދަތު ބަލާއިރު، ކުރިމިނަލް ޕްރޮސީޖަރގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން، އެ މާއްދާގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ދިގުލައިގެން ދިއުމުގެ ސަބަބުން ބަންދުން ދޫކުރުމުގެ ދަރަޖައަކަށް ވާސިލްވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން ސާބިތުވެއެވެ. އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ވަޒަންކުރުމުގެ ކަންކަމާ ޝަރީޢަތުން ބަލާފައިނުވާކަމަށް، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތު ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ޝަރުތަކީ ކުރިމިނަލް ޕްރޮސީޖަރގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ ކަންކަމަށްވާއިރު، އެ މާއްދާގައިވާ ބިނާކުރެވޭ ސަބަބު

---

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2023/SC-A/44 ގެ މައްސަލަ

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

13.3. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 31 އަދި 32 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން [illegible] ގުޅުންހުރި މާއްދާއެއްކަމަށް ނުދެކެނީ [illegible] ސާފުކުރުމުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 31 އަދި 32 ވަނަ މާއްދާއަކީ އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ތަންފީޒު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެމެހެއްޓުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންވީ ކަންކަމަށް [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

13.4. އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ [illegible] 25 ފެބްރުއަރީ 2024 ވަނަ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

13.5. [illegible] 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، [illegible]

ސާބިތުކުރުމުން، އެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ސީދާކަމެއް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ނުކުތާ ކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ)ގެ ދަށުން ބަންދު މުރާޖަޢާ ކުރާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި، ޝަރީޢަތް ފަސްކޮށްނަމަ، ޝަރީޢަތް އަވަސްކުރުމަށްއެދި ކޯޓަށް ސިޓީ ފޮނުވިކަން ހަމަހަމަކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ހުއްޖަތު

14. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 ކޯޓު އަމުރަކީ ބަންދު އަމުރެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިދެއްވައި، އަދި މި މަރުޙަލާގައި ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތުގެ ބަންދުގެ ގޮތުން ނިންމާފައިވުމުން ދައުލަތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މިކަމާ ބަލާނެ މުއްދަތެއް މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، ގޮތުގެ ނިންމަވާ ޖާނަށް ކަނޑައަޅާފައި ދެއްވުމަށެވެ.

15. މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުންތަކުގައި ނިޒާމުވެރިކަން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޚާއްޞަ ނަންބަރު 196-A/95/2024/137 (21 މާރިޗު 2024) ސިޓީން 21 މާރިޗު 2024 ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އިބްރާހީމް ޙަމީދު[10] ގެ މައްސަލާގައި، އިބްރާހީމް ޙަމީދުގެ ބަންދާމެދު ދަށު ކޯޓުން އަމުރު ނެރެ ކަނޑައެޅުމުން 7 ދުވަހުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އިބްރާހީމް ޙަމީދު ރިމާންޑު ޖަލްސާގައި ބަންދުކުރުމަށް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށްޓަކައި، އެ ޤަރާރު މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކޮށް، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ކަނޑައެޅި ގޮތުގެ ނިސްބަތުގައިވާ ދައުލަތުން އަމުރު ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރުމުން 7 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ފުރުޞަތުގެ ކަނޑައެޅި ގޮތުގެ ނިންމުމަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ފުރުޞަތު ކަނޑައެޅިކަމަށް އަންގައިދެއްވާފައެވެ.

---

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ގަޟިއްޔާ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ބަޙްސާއި ދެކެވުނު ވާހަކަ

16. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގައި ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން، މި ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވުމަށް މުހިއްމު ޟަރޫރީ ކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

17. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ބިނާވަނީ މައިގަނޑު ދެކަމެއްގެ މައްޗަށްކަމަށެވެ. ފުރަތަމަކަމަކީ، ޝަރީޢަތް ލަސްވެގެން ދިޔުމަކީ ޤާނޫނު [illegible] އަދި ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން [illegible] ނުވާކަމަށެވެ. ދެވަނަކަމަކީ، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ރައްކާތެރިކަމާއި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ވަޒަންކުރެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ.

18. ޝަރީޢަތް ލަސްވެގެން ދިޔުމަކީ ބަންދުން ދޫކުރުމުގެ ސަބަބެއްކަމުގައި ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާ ކިޔަވާލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާއި 51 ވަނަ މާއްދާއާ އެކަށައެޅިގެން ކަމެވެ. އެ މާއްދާތަކުގައި، ޝަރީޢަތުން ކުށްސާބިތުވުމުގެ ކުރިން މަޙްބޫސް ކުރުމުގެ ގޮތުގައި ބަލަހައްޓާއިރު، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގައި އެމީހެއްގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތުން ނިންމުމުގެ ޙައްޤު ހިމެނޭތީ، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގައި ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އިސްތިސްނާ [illegible] [illegible] [illegible] ކުރިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

19. ދައުލަތުން ހަވާލާދީފައިވާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަލި ނިޔާޒް އަދި އިތުރު 3 ފަރާތްތައް[11] ޤަޟިއްޔާގެ 27 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި [illegible]، ޝަރީޢަތް ލަސްވެގެންދާކަމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] ނެތެވެ. އަދި އެ ފަރާތްތަކުގައި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

---

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/44 ޤަޟިއްޔާ

20. ޤާނޫނުއަސާސީއިން ދީފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ތަފްސީރުކުރުމުގައި، އެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މިނިވަން ދިމިޤްރާޠީ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ޔުނައިޓެޑް ނޭޝަންސް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޓީއިން (ޔޫ.އެން.އެޗް.ސީ.އާރް.ސީ) ފާސްކޮށްފައިވާ CCPR General Comment No. 8: Article 9 (Right to Liberty and Security of (persons) ގެ 3 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި ސަރަޙައްދުގެ ތެރެއިން ބަންދުގައި ބައިތިއްބާފައިވާ މުއްދަތުގެ ސަރަޙައްދު ތަފާތު، ދިގުވެގެންދާތީ، އެކަށީގެންވާ އަވަސްމިނެއްގައި ޝަރީޢަތް ކުރުމުގެ ބައްދަލުން ތަޙުޤީޤުގެ ކަނޑައެޅުން ފުރުސަތުގައި ވެއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ބަންދު ކުރުމަކީ އިސްތިސްނާއެއް ކަމުގައިވާނީ، އެ މުއްދަތު ވީހާވެސް ކުރުކުރުމަށް ބާރު އަޅާފައި ވާކަމެވެ. އަދި އެ އައި.ސީ.ސީ.ޕީ.އާރުގެ އާޓިކަލް 9 އިން ދީފައިވާ ޙައްޤު ގެއްލުވާލާ ކަމަށްވާކަން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި އެ ކޮމެންޓްގެ 4 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި މިދެންނެވި ޤައުމީ ސަލާމަތާ ގުޅޭ ކަންތަކުގައި ބަންދުކުރާ ޙާލަތްތަކުގައިވެސް އެފަދަ އައި.ސީ.ސީ.ޕީ.އާރުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ 2 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައިވާ އެކަށީގެންވާ އަވަސްމިނެއްގައި ދަށްކުރުމުގައި 3 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައިވާ އެކަށީގެންވާ އަވަސްމިނެއްގައި ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި އަދި 14 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކުރާ ބަންދުން ކަމަކީ ކުރެވެންޖެހޭނެކަމަށްވެއެވެ.

21. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އައި.ސީ.ސީ.ޕީ.އާރުގެ އޮޕްޝަނަލް ޕްރޮޓޮކޯލްގައި ސޮއިކޮށްފައިވާ ޤައުމުކަމަށްވާތީ، އެޗް.އާރް.ސީގެ ނިންމުންތަކަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާއަށް އަމަލުކުރަމުން އަލުން ދަލީލުގޮތުން ނިންމުންތަކުން ނަގަމުން ދެކިދާނެއެވެ. އެގޮތުން، Bolaños v. Ecuador, communication no. 238/1987 ގައި، ޖިނާއީ ތުހުމަތުގެ ދަށުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ ޖިނާއީ 5 (ފަހެއް) އަހަރު ދުވަހު ބަންދުގައި ހުރުމަކީ، އެ ލަސްވުން ބަލައިގަނެވޭނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް، އައި.ސީ.ސީ.ޕީ.އާރުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤާ ޚިލާފަށް ޢަމަލުކޮށްފައިވާކަމުގެ ސަބަބުން، އެގޮތުން މިހާރު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވެއެވެ. އަދި މިފަދަ ޙާލަތްތަކުގައި، ދިގު މުއްދަތެއްވަންދެން އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތި ސާބިތު ނުކުރެވިއްޖެނަމަ ދިގުމުއްދަތަކަށް ޖާއިޒުނުވާނެކަމަށްވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުން އެކަން ސާބިތު ކޮށްދިނުމަށް، ނަތީޖާއަކީ މީހާ ބަންދުން ދޫކުރުން ކަމަށެވެ.

22. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީފް އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[12] ޤަޟިއްޔާގެ 37 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައިވާ، އަދި އެ މައްސަލައިގެ ތަފުސީލު ބިނާކުރައްވާފައިވާ އުއްމަސްޓެސް ކަމުގައިވާ Letellier v. France, Application no. 12369/86 މައްސަލައަށް ބަލާލުމުންވެސް، ޝަރީޢަތް ދިގުލައިގެން ގޮސްފިނަމަ ބަންދުން ތުހުމަތުކުރެވޭ، އެހެނީ ޝަރީޢަތް ދިގުލައިގެން ގޮސްފިނަމަ އެމީހަކު އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭކަން ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ ދެމިހުރީ ދައުލަތުގެ މައްޗަށްކަން އޮންނާނެކަމުގައެވެ.

23. Letellier v. France, Application no. 12369/86 މައްސަލައިގައި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށްޓަކައި ބަންދުކުރާ ސަބަބުތަކީ ވަކިވަކި ޙާލަތްތަކުގައި ނިޒާމުތަކަށް ސަބަބުތަކެއްކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ވާތީއެވެ. އަދި އެހެނިހެން މިންވަރުން ޝަރީޢަތް ދިގުލައިގެން ގޮސްފިނަމަ، އަދި އިތުރު ސަބަބުތައް ނެތްނަމަ، އެ މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ، އެހެންނަމަވެސް ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައި އެ މީހާގެ މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅައި ފުރުޞަތު ބަލައިގެން ކުރިޔަށް ގެންދާ ޢަމަލުތަކެއް ވެގެން ނުވާނެއެވެ. މިގޮތުން Ringeisen v Austria (Application no. 2614/65) މައްސަލައިގައި، އިތުރު ސަބަބުތަކެއް މައްސަލަ ބިނާކޮށް މީހާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކަމެއްކަމަށް ކަނޑައެޅޭ ބަލައިނުލާ ބަހައްޓަން ކަނޑައަޅުއްވާފައި ވާނެއެވެ. އަދި Tomasi v France (Applicatio no. 12850/87) މައްސަލައިގައި ޖަރީމާގެ ކުރީގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހެއްގެ ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އެކަށީގެންވާ ވަރަށްވުރެ ދިގުކޮށްގެން ހިނގައިގެންދަނީ އިތުރު އެއްސަބަބުތަކެއްނުވާތީއެވެ، އެ މީހާގެ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ހިފެހެއްޓުމުގެ ޙައްޤެއް ޢަމަލެއްގެ ސަބަބުތަކަށް ކަނޑައެޅިފައި ވާނެއެވެ.

24. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިނާއީ ޤާނޫނު މިނިވަންކަމުގެ ޙައްޤު އުސޫލުތަކަށް އަހަރުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ތަރުތީބު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުގައި ކުރިޔަށް މައްސަލަކާއި އެކުލެވިގެން ހުރުމަށް މާއްދާއި، ފުރަތަމަ ކުރީގެ ކުރިން ކުރުމަށް ކޯޓަކުން މާއްދާ ސާފުކޮށްދެއްވައި، އަކަން ކަނޑައަޅުއްވާ ޝަރީޢަތްގެ މުއްދަތު ގިނަވެގެން ބަހައްޓަން ނުވާނެއެވެ. މި މާއްދާތަކަން ބުނެދެނީ، ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުން ބަލައިގެން، ބަންދުގައި ހުރެވޭ މުއްދަތު އެ މުއްދަތުގެ

---

[12] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ

ތެރޭގައި ކުރުމުން ކަންކަން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ސާފުކުރުމުގައި، ޤާނޫނަކީ މަޖިލީހުގެ ވިސްނުމަކީ، ބަންދުގައި ހުރުމުގެއިތުރުން ނަތީޖާއެއް ނުކުންނަނިވި ސަބަބަކަށް ވުމުން، އެކަންކަމަށް ހިމާޔަތް ކުރަންޖެހޭނެކަމަށެވެ. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސާޗް ވޮރަންޓު ނެރުމުގެ ޢާންމު އުސޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)، އަދި މާއްދާގެ އެހެން އަމަލުކުރެވޭނެ ވަކިން ޚާއްޞަކޮށްފައިވާ އެދިފައިވާ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ޖިނާއީ ކުރުމުގެ ހަމަތަކާ ބަންދުކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ[13] 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)އާ ޚިލާފުކަމަށް ދެކޭކަމަށެވެ.

.25 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ބަންދުގައިހުރި މުއްދަތުގެ ޝަރީޢަތް އެކަށީގެންވާ މިންވަރު ވަސީލަތްތަކާއި ބެލުމުގައި ކުރިއަށް ކުރިން ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި، ވަސީލަތް ހުރިނަމަ މިންވަރު ފަހަރެއް، މަޢުލޫމާތުގައި އަމިއްލަފައިވާ ޒިންމާދާރުގެ ކެރިޔަރު މިންވަރާއި، ދުއްތުރުގެ އަދިއެ ނިޒާމުން ވަސީލަތްތަކަށް ދިޔުން ސަބަބެއް އޮތްތޯ ބަލަންޖެހޭކަމަށެވެ. އަދި އެފަދަ ދިޔުން ސަބަބެއް ނެތްނަމަ، އެބަންދަކީ ބޭއިންސާފު ބަންދެއްކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

.26 މި މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތުންބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރެއްވި ފަރާތް ބަންދުކުރީ 12 ޖޫން 2020 ވަނަ ކަމަށްވާއިރު، އަދި ޝަރީޢަތުން ބަންދު މުއްދަތު ކުރުމަށް 14 ފެބްރުއަރީ 2024 ވަނަ ދުވަހާ ހަމައަށް 3 (ތިނެއް) އަހަރާއި 8 (އަށެއް) މަހާއި 3 (ތިނެއް) ދުވަސް ބަންދުގައި ހުރެފައި ވާކަމަށެވެ. ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފު ކުރެއްވި ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުރިއަށްދާ 3 (ތިނެއް) ދައްވާ ސާބިތުކުރުމަށް 23 (ތޭވީސް) ޝަހާދަތް ހުށަހަޅާފައިވާއިރު، ހުށަހެޅި ނަމަވެސް 3 (ތިނެއް) އަހަރު ދުވަސް ހޯދުމަށްފަހުގައި ކޮންމެސަބަބަކާ ގުޅިގެންކަން ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާކަމަށެވެ. ދައުލަތުގެ ދިފާޢުއަޅާ ސައްހަކުރުމުގެ މަސައްކަތުން ނުވަތަ މަޖިލީހުން ކަމަށްވާއިރު، 3 (ތިނެއް) އަހަރު ދުވަހު އެކަށީގެންވާ މުއްދަތަކަށްވުރެ ބޮޑުވެގެން ނުވާނެކަމަށެވެ.

.27 ކުރެވިދާނެ ރިސްކް ވީހާވެސް މަދުކުރުމަށް ޗާޓަރ އުސޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުގައި، އަދި މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، އިސްތިއުނާފު ކުރެއްވި ފަރާތުގެ ބަންދު މުއްދަތާއި، މި ބާވަތުގެ މިންވަރަށް ބަލައިގެން ފަރާތެއްގެ ޝަރީޢަތް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްނެތިކަމަށް

---

[13] މިގޮތުން "ޖިނާއީ ކުރުމުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނު"ގެ ނަމަށް ބަދަލުވިއެވެ.

ބެލުމުގެ [illegible]، ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އިސްކަން ދޭންޖެހޭނެކަން ދޭހަވެއެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ޖެހޭނެކަމަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

28. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަދި [illegible] އާއި [illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[14] މައްސަލައިގައި [illegible]، ބަންދު [illegible] [illegible] ދެފަރާތުގެ މަސްލަހަތު [illegible] [illegible]. ހަމައެފަދައިން [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު [illegible][15] ޤަޟިއްޔާގެ 22 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން، ބަލާއިރު އެ ޤަޟިއްޔާއާއި މި ޤަޟިއްޔާއާ [illegible] [illegible] ތަފާތުކަމެވެ. އަދި އެ މައްސަލައިގައި [illegible] ހޭލުންތެރިކަން [illegible] ފަރާތުން [illegible] ނުރައްކަލުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ ބައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންކަމުން، އެ ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ދޭހަވެއެވެ.

29. މި މައްސަލައިގައި ދެފަރާތުގެ މަސްލަހަތު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދޭހަވެއެވެ. އަދި [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ[16] 149 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާއިންވެސް [illegible] [illegible] ވެއެވެ.

---

[14] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/108,109,110 ޤަޟިއްޔާ.

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/83 ޤަޟިއްޔާ.

[16] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) މީގެފަހުން "ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް ބުނެވިފައި.

30. ކުށެއް ސާބިތުނުވެ، އިސްތިއުނާފު ހައްގުވާ ފަރާތުގެ ބަޔާނުން ގާތްގަނޑަކަށް 4 (ހަތަރެއް) އަހަރު ބަންދުގައި ހުރިއިރު، ވަޒީފާ ގެއްލި، ނަފްސާނީ ދުވަހެއްކަން ގެއްލި، އާއިލާގެ ދަރިކަނބަލުން އަދިކަމުގެ ގޮއްސެވި، އުނދަޖެހިފައިވާ ދިރުމުގެ ހާލަތުގައި ކަމަކުވެހިނދު، ދަރިފުޅުން ހައްގުކުރިކަން ފާހަގަކުރެވޭ ހާލަތެއް މެދުވެރިވާ ފަރާތްތަކަށް އެފަދަ ކަންކަމަށް ފާހަގަކުރާ ސާބިތުވާ ކަނޑައެޅުމުގެ ކަންތައްތައް، އިސްތިއުނާފު ހައްގުވާ ފަރާތުގެ ދުރުކަމުގެ ބަދަލު ދިނުމާއި ބެހޭގޮތުން ދެކެވެއެވެ.

31. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުނު ސާބިތުކުރުމުގެ ވާހަކަތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

·31·1 އިސްތިއުނާފު ހައްގުވާ ފަރާތުން މީހާއާއި ދެ ދަރިފުޅަކާ ބެލެހެއްޓުމަށް،[17] އުޅުނީ ދުރުގައި ސާބިތުކަމަކަށް ނުވަތަ ތިމާގެ ގެއަށް ބެލުމަށް ސާބިތުކުރުމުން، އަދި ހިތުގެ މީހުންގެ ގެއަށް ދިޔަކަން ނުކުރާކަމަށް، އެ ގެއިން ދުރުގައި ސާބިތުކަމަށް ހަމައެކަނި ގެއިން ނިކުމެގެން މަގު ހުރަސްކޮށް ދިޔަތަން ބަލާއިރު 3 (ތިނެއް) ސިކުންތުވަރުކަމަށް އިސްތިއުނާފު ހައްގުވާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

·31·2 އިސްތިއުނާފު ހައްގުވާ ފަރާތް ކޯޓު އަމުރު ހިފެހެއްޓުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކުރިއަށްގެންދިޔަ ގޮތުގައި، އިސްތިއުނާފު ހައްގުވާ ފަރާތުން ކޯޓު އަމުރު ހިފެހެއްޓުމަށް މަސައްކަތް ކުރަމުންދާއިރު، އަދި މި ކޯޓުން އަމިއްލަ ހިތުވަރަށް ގެނެސް މަސައްކަތްކުރަމުން ގެނެއުމަށް، މި ޙުކުމުގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ޤަރާރާ ވ. މެދުއަތޮޅު ދިރިއުޅުން[18] ގާސިމުގައި ފަހަރުގައި ޙާދިސާއާ ބެހޭ ފަހަރެއް ފާހަގަކުރެވި، ދުވަހަކު ހާދިސާ ނުވަތަ ކަމެއް ސާބިތުކުރުމުން، ސަރުކާރުން ބަންދުން ދޫކޮށް ފަރާތްތަކުގެ ޙުކުމް ޤާނޫނީ ކަންތައް މިސާލުން އަދާކުރުމަށް ގޮތް ބަދަލުވުން ފެނިގެން ދަނީ، ފާހަގަކުރެވުނު ވ. މެދުއަތޮޅު ދިރިއުޅުން[19] މައްސަލައިގައިވެސް ސަރުކާރު ދިފާޢުގައި ވަރުގަދަ ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރުމަށް ހުށަހެޅިކަމަށް، ޤަރާރުގައި މައްސަލައިގައިވެސް އެގޮތަށް

---

[17] މި މައްސަލައިގައި މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ހެކި ތަކުން ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވެފައިވާ ގޮތުގެ ތެރެއިން، ބަޔާން ދޫކޮށް ސާބިތުކޮށް ބަލައިގަނެވެ.

[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/83 ބައްލަވާ.

[19] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/83 ބައްލަވާ.

ޖިނާޔާތްކުރާ މީހުންގެ ލިސްޓެއް ހަދައި އިންޓެލިޖެންސް މަޢުލޫމާތާއެކު ދައުލަތުން މީގެ ކުރިން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެފަދައިން ބެލޭނެ ނިޒާމެއް އޮންނަކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް [illegible] ކޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކޭކަމަށެވެ.

31.3 ދައުލަތާ ކުރެވުނު ސުވާލުތަކާ ގުޅިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ބަޔާންކުރާ ފަދައިން ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] ހިމާޔަތްކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. [illegible][20] މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާއަށް [illegible] [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި (ނ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

31.4 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގެ ދަށުން މި [illegible] [illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] ގުޅިގެން [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] އިތުރުން [illegible] [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ދައުލަތުން އެކަން [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކުން އަމަލުކުރުމުގެ

---

[20] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/83 [illegible]

ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއަކީ އެ މަޤްޞަދު ޙާޞިލުކުރުމަށްޓަކައި މާއްދާއަކަށް ވީހިނދު، އެ މާއްދާ ދަމަހައްޓަން މާނަކުރަނީ އެ މަޤްޞަދު އެއްކޮށް ނަފީވާގޮތަށްކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތް ހިނގުމުން އޮތުން

32. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބުރުއަރީ 2024) ކޯޓު އަމުރުން އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތް ހިނގުމުގެ ސަރަޙައްދު ކުރިއަށްގެންދެވުމުގެ ބަންދުން ދޫކުރެވުނު ނިންމުމުގެ ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވުމަށެވެ.

ސުވާލުތަކާއި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

33. މި މައްސަލައިގައި ދިފާޢުއާގެ ހައިކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައިއޮތް މައިގަނޑު ސުވާލުތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްލައިލަމެވެ.

33.1. އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ސަރަޙައްދު ބަންދުން ދޫކުރެއްވުމަކީ، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޢަމަލުކުރުމުގެ ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގައި ވަކިގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތް ހިނގާ ކަމެއް ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ދުވަސް ބަދަލުވެފައިވާތީ؟

33.2. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޢަމަލުކުރުމުގެ ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ބަންދުން ދޫކުރުމުގައި، މުއްދަތަށް ބަންދުގައި ހުރެފައިވާ މުއްދަތާއި ސަބަބަށް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ވަސީލަތް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްތޯއި، އެ މުއްދަތުގައި ސަބަބެއްކަން ދެއްކޭ ކަމަށް ކަނޑައެޅުނު ކަންކަންތަކެއްތޯ؟

ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްސަ އުސޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އިޖުރާއަތު[21]

34. މި މައްސަލައަކީ ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްސަ އުސޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކޮށްފައިވާ މައްސަލަތަކުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible][22] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ޤާނޫނުގެ [illegible]، އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

35. މި ނިންމުމުގެ 2 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ހުންނަންޖެހޭ މީހެއްކަމުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްސަ އުސޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން މައްސަލަ ހުށަހަޅައި، އެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ޤާނޫނުގެ 35 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، އިސްތިއުނާފު ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible].[23] އިސްތިއުނާފު ކޯޓަށް [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި [illegible][24] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްސަ އުސޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާއާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[21] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (ނަންބަރު 2020/SC-A/93)ގެ 17 ވަނަ ނުކުތާގެ (ނ) [illegible] [illegible].

[22] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/13 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[23] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/1877 (20 ޖޫން 2020) ގެ ޤަރާރު.

[24] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2024) ގެ ޤަރާރު.

36. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އަޙްކާމުތަކާއެކު ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދީފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި ހިފެހެއްޓުމަށް ޙައްދުތަކުގެ މަތިވެރިން އެންމެ ފުރަތަމަ ކަނޑައެޅި އެއްގޮތުންނެވެ. އެ ޤާނޫނު ފާސްކުރުމުގެ މަޤްޞަދުތަކުގެ ތެރޭގައި ކުޑަކުދިންނަށް ނުރައްކާތެރިކަން ފޯރުވާ މީހުން ޙިމާޔަތާއި ސަލާމަތުގެ މުޖުތަމަޢުގައި ޢާންމުކޮށް ފެތުރިފައިވާ އިޖުތިމާޢީ މައްސަލަ މިންވަރު ކުޑަކުރުމާއި ކުޑަކުދިންނާމެދު ކުރާ ޖިނާއީ ކުށްތަކުގެ ނިޒާމް ކުޑަކޮށް، އެ މީހުން ބަލަހައްޓާ ނިޒާމެއް ޤާއިމްކުރުމެވެ.[25]

37. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި، ސަލާމަތުން ބަލަހާ ކުށުގެ ކުރިން މިނިވަން ބަންދުގައި ނިސްބަތްވާ އެ މާއްދާ ތަފްޞީލުކޮށްދޭ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އޭގެނަމަވެސް، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އަޙްކާމުތަކާއެކު ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 28 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިންސީގޯނާ ކުރުމުގެ ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހުންނަށް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މިނިވަންކަމުގެ ޙައްޤު ނުލިބޭނެކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާވެރިކަން ޤާއިމުކުރާ ފަރާތް ކަމުގައިވާ ޤާނޫނީ ނިޒާމްވެސް، ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިންސީގޯނާ ކުރުމުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުގައި ބަހައްޓާނެ މިންގަޑު ހިމެނިފައިވާ މީހުންގެ އަސާސީ ޙައްޤު ބަޔާންކޮށްފައެވެ، އެ މިހާރު ހިމެނިފައިވާ ޝަރުޠުތައް ކުޑަކުދިންގެ ނުރައްކާތެރިކަމުގެ މިންވަރާއި ގުޅިގެން ބަލަމުންނެވެ.

38. ބަންދުކުރުމަށް ޤާނޫނީ އުޞޫލަކީ ހައިކޯޓުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޤަޟިއްޔާތަކުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ޝަރީފް[26] ގެ ޤަޟިއްޔާއާއި، އަޙްމަދު ނިޒާރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[27] ގެ ޤަޟިއްޔާއާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޙުސައިން ޝާކިރު ޝަރީފް[28] ގެ ޤަޟިއްޔާއާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. (ނަން ސިއްރުކޮށްފައި)[29] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުޞޫލުތަކާއިވެސް، އެ އުޞޫލުން ބަލާއިރު އެންމެ ގިނަ ނިސްބަތުން ސަލާމަތް ކުރެވޭ ނިޔާވެރިކަން ނިންމާލެވިދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން މި އުޞޫލުން އަމަލު ކުރަންވާނެކަމަށް ދެކެމެވެ.

---

[25] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އަޙްކާމުތަކާއެކު ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ މާއްދާ.

[26] ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/32 ގެ ފައިސަލާ

[27] ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/92 ގެ ފައިސަލާ

[28] ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/044 ގެ ފައިސަލާ

[29] ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/101 ގެ ފައިސަލާ

39. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުތަކެއް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އާއްމު އުޞޫލުތަކުގައި ބަންދުކުރުމުގައި އިސްތިސްނާ ޙައްޤުގެ ގޮތުން ހިނގަނުވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 35 ވަނަ މާއްދާއިން ކުޑަކުދިންގެ ގޮތުން ރައްކާތެރިކަން ލިބިދިނުން ކުޑަކުދިންނަށް ޚާއްޞަ ރައްކާތެރިކަމާއި،[30] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، އިޖުތިމާޢީގޮތުން ރައްކާތެރިކަން ލިބިދިނުމުގެ ބަދަލުގައި ރައްކާތެރިކަން ލިބިދިނުމުގެ ކަންތައްތަކަށް ބަލާނެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކުގެ[31] މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އުސޫލުތަކުގެ އަސާސީ ކުޑަކުދިންގެ އެއްވެސް ސަލާމަތަށް ހުރަހަކަށް ނުވާގޮތަށް، ދިވެހި މުޖުތަމަޢުގައި އުޅެން ކުރާގޮތަށް މުއާމަލާތްކުރުމުގައި ޙަރަކާތްތެރިވާ ކަން ސާބިތުކުރުމަށް މުޖުތަމަޢުގައި ހިންގާ ޢަމަލުތަކުގެ މައްސަލައިގައި މަޤްޞަދު ސާބިތުކުރަން ދެނެގަނެވެ.

40. ސަރީޢަތް ނިމުމުން ބަންދުކުރުމުގައިވާ މުއްދަތު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ޙުކުމް ބަދަލުވެއްޖެނަމަ، އެ ޙުކުމް ބަދަލުވާ ސަބަބު އިޖުރާއީ ގޮތުގައި ދަމަހައްޓާ ގޮތުން ބައްޔާ ކުރުމަށް ފާހަގަކުރެވޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު ޖިނާއީ މ. ހުރަސް އާދަމު ނަސީރު[32] ގެ ޤަޟިއްޔާއާއި ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު ޖިނާއީ މ. ފަސޭހަ މުޙައްމަދު[33] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

41. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުތަކެއް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން، މުޖުތަމަޢުގެ ކުޑަކުދިންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޓަކައި، އެއް ދުވަހުގެ މުއްދަތަށްވުރެ ގިނަ ސަރީޢަތް ނިމުމުން ބަންދުގައި ބަހައްޓައި ފަދަހުރުން، އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދު މުއްދަތާއި ޙުކުމްގައި، އެ ޖިނާއީގެ ކަމުގެ ދަރަޖައި، ބަންދުގައި ހުރުމުގައިވާ މުއްދަތާއި، ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހެއްގެ ހާލަތު ނަގައި ނިމުނުހާލު، އެ ޖިނާކަން ދިނުމުގެ ކަމާ ގުޅޭ ޙުކުމްގެ އިއްޒަތްތެރިކަން ބަންދުކުރުމުގެ ނިޔާވެރިކަމަށް ނުދެއްވާށެވެ. އަދި އެގޮތަށް ޖިނާއީގެ

---

[30] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 35 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، "ކޮންމެ ކުއްޖަކީ، ޢުމުރުގެ ތަފާތަކާ، ޖިންސުގެ ތަފާތަކާ، ޙާލަތުގެ ތަފާތަކާ ނުބަލައި، ކުއްޖާގެ ޢާއިލާއިން، މުޖުތަމަޢުން، އަދި ދައުލަތުން ކުޑަކުދިންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭ ޚާއްޞަ ރައްކާތެރިކަމާއި ޚާއްޞަ އެހީތެރިކަމާ ހައްޤުވާ ބަޔެކެވެ. އަދި ކުޑަކުދިންނާއި ޒުވާނުންގެ ޙައްޤުތަކަށް ފުރިހަމަ ކަރާމާތާއި އެކު ޖިސްމާނީ، ރޫޙާނީ، ނަފްސާނީ، އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން ފުރިހަމަ ކުރިއެރުމަކާ ހުރަސް ނައަޅައި ކުރިއަރައިގަތުމަށް ބޭނުންވާ ރައްކާތެރިކަމާއި ހަމަހަމަ ފުރުޞަތު ލިބިދިނުމަށްޓަކައި ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް އެ ހައްޤު ލިބިގެންވެއެވެ."

[31] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، "މި ޤާނޫނުއަސާސީގައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ ކޮންމެ ބައެއް، ޖިންސާއި، ނަސްލާއި، ޤައުމާއި، ކުލަޔާއި، ބަހާއި، ދީނާއި، ސިޔާސީ ވިސްނުމާއި، ވަތަން ނުވަތަ ޢާއިލާއާއި، ޢުމުރާއި، ނުކުޅެދުންތެރިކަމާއި ފަދަ ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ތަފާތުކުރުމެއްނެތި ހުރިހާ މީހަކަށް ހަމަހަމައަށް ލިބިގެންވެއެވެ. ނަމަވެސް، ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޙައްޤުވެވޭނެއެވެ."

[32] ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2022/HC-B12/75 ގެ ފަސްލް

[33] ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2022/HC-B12/94 ގެ ފަސްލް

ބަންދު މުއްދަތާ ކުރުމުގައި، އެތިހާދަށް ނިސްބަތްކޮށްދޭ ދާއިބަ ސިފަތަކުގެ އިތުރުން، މުޖުތަމަޢުގެ އާއްމުންނާއި، އަދި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ބަލާފައިވާ ގޮތް ނިސްބަތްވާނެ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝަރީފް ނިޒާމުއްދީން އިބްރާހީމް މުނައް[34] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދެ ފަރާތުގެ ބައްޔާ އަދި ކުރަމުންދާކަމަށް ދެކެމެވެ.

42. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުންތައް ނިމުނުއިރުވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އިބުރާހީމް ޝަފީޤު[35] ޤަޟިއްޔާގައި، ބަންދު މުއްދަތާ ކުރުމުގެ މަރުޙަލާ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާ ކަމުގެ ސަބަބުން ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ މީހުން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ދޫކޮށްލުމުން ނުރައްކާތެރިކަން ކުރިމަތިވެދާނެތީއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަކީ މީހެއްގެ އަސާސީ ޙައްޤު ހުއްޓުވާ ކަމެއް ކަމުން، ދެ ފަރާތުގެ ބޭނުން ކުރިން މައްސަލައިގައި ދިފާޢުކުރާ ހަމަޖެހުން ޖެހޭނެ، ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ފަރާތްތަކުގެ ބޭނުމާއި ހިތްހަމަޖެހުމަށް ބަލާނެކަމަށެވެ.[36] އަދި ބަންދު މުއްދަތާ ކުރުމުގެ ބޭނުންވާ ޝަރީޢަތް ދިގުވެގެން ނުދާނެ އެކަށީގެން ފާއިތުކުރުން ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ މީހެއްގެ ފުރުން ނުރައްކާވުން ކަނޑައެޅުން މިހެން ދޫކޮށްލާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއިން ދައްކާ ވަގުތުންނާކުރަމެވެ. އަދި ޝަރީޢަތް އަވަސްކުރުމުން ނަމަވެސް ބަންދުގެ ކަމެއްގެ ޝަރީޢަތްކުރުން، އެކަން ކުރުމަށް އެކަށީގެން ވަޒީފާއަދާކުރާ މުއައްސަސާތަކާއި ގުޅުން ބެހޭގޮތުން ޝަރީޢަތް ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ހިނގުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ.[37]

43. މިގޮތުން، ބަންދު މުއްދަތާ ކުރިމަތިލާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާ ޖެހޭ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއާ ސަރީން ޑިސްޓްރިކްޓް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[38] ޤަޟިއްޔާގެ ބުނުމުގައި ބައްޓަންކުރައްވާ ތަރުތީބުގެ ޝަރީޢަތްކުރާއިރު، އެ ތަރުތީބުގެ ބޭރުން، މިހެންގެ މައްސަލަ ފާއިތުވުމަށް ހިނގާދިޔަ އަސާސީ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތްތަކުގައި ހުރަހަކަށް ހުރިކަމަށް ހުރިހާ ކަމަކުން ތަރުތީބު ކަނޑައެޅުން ނުވާނެކަމުގެ ބަދަލުގައެވެ. އަދި މައްސަލައި މައްސަލައިގައި ދެކޮޅު ކުރުމުގެ ކުރިން

---

[34] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/96,100 ޤަޟިއްޔާ.

[35] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 26 ވަނަ ނުކުތާ.

[36] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 26 ވަނަ ނުކުތާ.

[37] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 27 ވަނަ ނުކުތާ.

[38] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ.

ދަޢުވާކުރުން ވަކިވަކި ހެކިބަސް ވަޒަންކުރުމުން، އިސްތިޢުނާފީ ކޯޓުގައި އެ މައްސަލަ ބަލައިގަތުމަށްފަހު ގޮތުން ނޫނަމަ، އަސްލު މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ނިޔާ، މުޅި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ފަސްކޮށް، އަލުން ވާނެކަމަށް ބުނެވިދާނެއެވެ.[39]

44. ކުޑަކުދިންނާ ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، އެ މާއްދާގެ ދަށުން ދޫކުރުން ޝަރުޠުތަކާ ކުރަނިވި ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ތަޢުރީފު ހިމެނުން ބަންދުގައި ދުވަސްކޮށްފައި ކުށްވެރިވާ އަދަބުގެ މުއްދަތު ދިނުމުގެ ޙުކުމެއްކަމަށް ނުހަނު ޖަލަށްދިއުމުގެ، އެހެން މުއްދަތު ބަންދުގައި ކުރަންޖެހޭކަމަށް ބުނެވިދާނެއެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، އެ ގޮތަށް ބަންދު މުއްދަތު ކުރުމަށްފަހު، މައްސަލައިގައި އަރައިގަނެ ކުރިއަށްދާނެ މަސައްކަތްކުރުމާއި، ބަދަލުކުރުމާއި، މުއްދަތަށްވުރެ ކުރުކޮށްގެން ގެއްލިދާނެ ޙާލަތެއް، ފުރުޞަތު ކުރުގެ ތަކުލީފުކުރާ މާގެ ޖީހުރަކާ ގަވާއިދު ސާބިތުކުރެވޭނެކަމަށް ބުނެވިދާނެއެވެ.

45. ކުޑަކުދިންނާ ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ބުނެވިދިޔަ ޙާލަތުގައި ބަންދު މުއްދަތު ކުރުކޮށްދީ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކުރިއަށް އަދަބު ބަޔާންކުރެވޭ އަދަބަކަށް ޙުކުމްކުރާ ޤާނޫނީ ބާރުތަކުގައި ވަކިކުރުމެވެ.

45.1. އެ ޖިނާޢީ ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި ސުޕްރީމްކޯޓުގެ މަރުޙަލާގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުން ކުރުވުން ބޭނުން ޖިނާއީ ނިންމައިފައި ފުރުޞަތު ނުވާނެ

45.2. އެ ޖިނާ ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ހާލަތު ޖިނާ ބަލާ ފެންވަރު ފުރުޞަތު ނުވާނެ

45.3. އެ އަދަބު އޮޅުވާ ދުވަހުގެ ބަންދުގެ އިތުރަށް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ.

46. ބުނެވިދިޔަ ކަމުގެ ޙާލަތުގެ މައްޗަށް ބެލުމުން، ކުޑަކުދިންނާ ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ޖިނާ ބަންދުން ދޫކޮށްލެވިދާނެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް[40] ޤަޟިއްޔާގައި، އަދާލަތުގެ އާއްމު ހަމަތަކާއި ގުޅިގެން، ޤާނޫނު އަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފުރިހަމަ އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ކުރިއަށްދާނަމަ ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގެ ނިންމުމަށް ވަސީލަތް

---

[39] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 28 ވަނަ ނުކުތާ.

[40] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/100 ޤަޟިއްޔާ.

ސަބަބުތަށް ބަޔާންކޮށްފައި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ. އެހެންކަމުން، ހައިކޯޓުން ޖިނާއީ ޤާނޫނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، މިކަމުގެ މައްސަލައިގެ ތަޙްޤީޤުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބައެއް ކަންކަމުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، ބައެއް ކަންކަމުގައި ރިޢާޔަތް ބަލައިގަތުމާއި، ބަލާފައި ދަށުން ބޭނުންކުރާ އިތުރު ބައްލަވައި ތަޙްޤީޤު ކުރުމާއި، ތަރުތީބުން ތަންފީޛުކޮށް ފާސްކޮށް އިސްތިއުނާފު އަދިކުރުމަށް ބަލާކަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގެ ދަލީލެވެ.

47. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތް ސާބިތުކުރަން ނިމުނުކަން ބަލައިގަނެ، ހައިކޯޓުން ޖިނާއީ ޤާނޫނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޤައްރަރުގެ ސަރަޙައްދު ނިންމައިދެއްވި ޝަރީޢަތްކުރިން ބައްލަވައިގަތުމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާތީ، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް ބައްލަވައި ދެއްކުމަށް ޝަރުޢީ މަރުޙަލާގައި ބައްލަވާފައިވާ މައްސަލައިގެ ދާއިރާގައި ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ވަކިން ހެކިބަސް ހޯދާ ބަލައިގަތުމަށް ބައްލަވާފައިވާ ބަޔާނުގައި ބަދަލުކުރެވިފައި އިތުރުކުރިން އަދި އެހެން ފަރާތްތަކުން ހެކިން މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާކަމީ، މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ހުރިހާ ހުށަހެޅުމުގައި ނިމިފައިވާކަމަށް މިހާ ބައްލަވާ ތަރުތީބު އަމަލުކުރުމުގައި ބައްލަވާފައިވާނެއެވެ.

48. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުގެ ކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ޝަހާދަތުގެ އަދަދަކީ ބަލާދީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ކުރިމަތިން ހައިކޯޓުން ޤާނޫނު ޖިނާއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޤައްރަރުގެ ސަރަޙައްދު ނިންމައިދެއްވި ހުކުމްތަކާއި މުޤައްރަރު ބަލާފައިވާ ނުކުތާ ބަދަލުކުރުމުގެ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވުމަށް ފެންނަކަމެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފު ކަނޑައެޅުން ބައްލަވައި ކުރިމަތިން ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ވަކިން ހެކިބަސް ހޯދާ ބަލައިގަތުމަށް ބައްލަވާފައިވާ ބަޔާނުގައި ބަދަލުކުރެވިފައި އިތުރުކުރިން އަދި އެހެން ފަރާތްތަކުން ހެކިން މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާކަމުން، އެ ދައުލަތުގެ ބަލައިގަތުމަށް ބައްލަވާފައި، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ކަމާބެހޭ ޝަރުޢީ މަރުޙަލާގެ ދަށުން ޖަވާބުދާރީވުމަށް މިހާރުގެ ގޮތުގައި، މިކަމަށް ކުރެވިފައި ހޯދޭ ޖަވާބުގައި ހުރިހާ ގޮތްތަކުން ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ބަލާފައި ޕްރޮސިކިއުޓަރު އޮފީހުން ސާބިތުކުރަން އަދި ބަލަމުން ހެކިން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، އަދި މި މައްސަލައަށް އެ ބަލައިގަތުމަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ކަމެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައެވެ.

49. ބަލާއިރު ހުށަހެޅުމުގައި ބޭނުންކުރާ މަސައްކަތްކުރުމުގައި، ބަލާއިރު ހުރިހާ ޝަރުޢީ ކަންކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ޝަހާދަތުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން

[illegible] ކަންކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކެއް ތަންފީޒުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 50 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަންދުގައި ހުންނަ މީހާގެ [illegible] އުސޫލު [illegible] ބަޔާން ކޮށްފައިވުމުން، [illegible] ކުށުގެ [illegible] ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ޤާނޫނީ ސަބަބެއްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

50. [illegible] ފަރާތުގެ [illegible] މި ޤާނޫނުގެ [illegible] ބަންދުން [illegible] އެކަށީގެންވާ ޤާނޫނީ ސަބަބެއްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

51. އެހެންކަމުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކެއް ތަންފީޒުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ [illegible] ހޯދައި [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކަންކަން [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] ވ. [illegible][41] [illegible] ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލުތަކާ [illegible]. ސަބަބަކީ، އެ ޤާނޫނުގެ [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 28 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޤާނޫނީ [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި [illegible]، އެ [illegible] ބަންދު [illegible]. އަދި ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކެއް ތަންފީޒުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible]

---

[41] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 26 ވަނަ ނުކުތާ.

ބަންދު ދިގުކުރުމަށްފަހު ގޮތެއްނިންމުމުގައި ދިރާސާކޮށް ބަލަންޖެހޭ އިތުރު ކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުންކަމަށްވުމާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޝަރުތެއް އޮތްކަމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށް ވ. ޢިބާރާތް ތަފްސީރު[42] ގެ ސިފައިގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އެ ޝަރުތަށް ދިރާސާކޮށް ބަލަންޖެހޭނެއެވެ.

52. ބަންދުކުރި ސަބަބުތަކާއި ގުޅިގެން، ތުހުމަތުކުރެވޭ ޖިނާއީ ކުށެއް ކުރިކަމަށް ބެލެވޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ބަންދު މުއްދަތު ދިގުކުރުމުން، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މި މައްސަލައިގައި ނިންމާފައިވަނީ، އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ)އާ ޚިލާފުވާގޮތަށް ދެކެމެވެ.

މުއްދަތަށް ބަންދުގައި ހުރުމުގެ މުއްދަތާއި ސަބަބުތައް އެކަށީގެންވާ ވަސީލަތެއް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކެއްހުރިތޯ، އެ ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުކުރުން ދިރާސާކޮށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަންކަމަކީ ކޮބައިތޯ؟

53. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ތުހުމަތުކުރެވޭ ޖިނާއީ ކުށެއް ކުރިކަމަށް ބެލެވޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި ފަރާތެއްކަމަށް ބަލައިގެންނެވެ. އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް ބަންދުން ދޫކޮށްފިނަމަ ބަންދުގައި ހުރުމަށްވާ މުއްދަތުގައި ދިނުމުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ދިފާޢުކުރުމަށް ކަލަތް ހޯދުމުގެ ބަންދުގައި ބަހައްޓައިވާ އިދާރާއިން އަދި ދުރުން ފަރާތުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ނުލިބޭ މައްސަލަތަކާއި، މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާކުރާ ހެކިން ހެކިންގެ ހެކިބަސްދޭގައި ނުފޫޒުފޯރުވާކަމަށް، މިސާ ބަންދުން ދޫކުރި އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

54. އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޙައްޤުތަކުން ބަޔާން ކުރެވިފައިވާ ކަމަށް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ މަޢުލޫމާތުދިނުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ އެކަށީގެންވާ އަވަސް މުއްދަތެއްގައި ޝަރީޢަތް ކުރިއަށްގެންދިއުމާއި، 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ)ގައިވާ

---

[42] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 26 ވަނަ ނުކުތާ.

ސަރީޙަކޮށް ކުންސާބިޓު ނުކުތާތަކަށް އެ މީހަކު ކުށުންނުވާ މީހުންގެ ބަޔާންކޮށް ބައްޓަމް ކުރުމުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމަށް ނިޔާވަތް ދުނިޔޭގެ ދެމިހުރި ދާއިރާގައި ޤަބޫލުކުރެވިފައިވާ ރިޢާޔަތްކުރަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާތަކުގައި، ޙައްޤުތަކުގެ ހަމައަށް ދެމިހުރެވޭނެ ގޮތެއްގެ ވަޒަންކޮށް އިސްތިއުނާފު ކަމުދާ ޒަމާނުގެ ބަލާފައިވާ ދުވަސްތަކުގައި އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާނެތީ.

55. އިސްތިއުނާފު ކަމުދާ ޒާތުން ބަޔާނާ ޔުނައިޓެޑް ނޭޝަންސްގެ ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޓީގެ ސޯޅަވަނަ ސެޝަނުގައި 30 ޖޫން 1982 ދުވަހު އެޑޮޕްޓް ކުރެއްވި، CCPR General Comment No. 8: Article 9 (Right to Liberty and Security of Persons) ގައިވާ ގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ރައްޔިތުންގެ ދަށުގައި، އިންޓަނޭޝަނަލް ކޮވެނަންޓް އޮން ސިވިލް އެންޑް ޕޮލިޓިކަލް ރައިޓްސްގެ (އައި.ސީ.ސީ.ޕީ.އާރު) 9 ވަނަ މާއްދާގައި މިނިވަންކަމާއި ރައްކާތެރިކަމުގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތައް ކުރިމަތިލާ ގޮތްތަކުގެ ކަންތައްތަކެއް ވާކަމަށެވެ. އައި.ސީ.ސީ.ޕީ.އާރުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ގޮތުގައި ދުވަސްތަކުން އެ ކޮމެންޓްގެ 3 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައިވާ، ޖިނާއީ ދަޢުވާތަކުން ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތެއް ކަމުގައިވާ، އެ ފަރާތެއް މިއަދުގެ ތަޙުޤީޤުކުރަމުންދާ ކަމަށެވެ. އަދި އެފަދަ ބަންދުގައި ހުރުން މުއްދަތު ކުރުކޮށް، އެ މީހެއްގެ ސަލާމަތް އެކަށީގެންވާ އިޖުރާއަތުގައި ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ބަލާގޮތުގެ ބަދަލުކުރުމަށް ޤާނޫނީ ހަމައެއް ހުރިހާ މީހުންނަށް ދެމިހުރިކަމުގެ ޝަރުޠުތަކުގެ ދަށުގައިކަމުގައިވެއެވެ.

56. ބުނެވިދިޔަ ކޮމެންޓްގެ 4 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރި ކަމަށްޓަކައި ބަންދުގައި ބަހައްޓާ މީހުންގެ ބަޔާންކޮށް ހިފެހެއްޓުމުގައި، އިޖުރާއަތު އެއްގޮތަށް އަދި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމާއި ހަމައަށް ދަމަހައްޓާނެ އުސޫލުތަކާއި ކޯޓުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިކަން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޢާންމުކޮށް މިފަދަ މީހުންގެ ނަޒާހަތް ބަލަހައްޓާ ޤާނޫނީ ބަލަހައްޓަން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.

57. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހަމީދު ވަޙީދު އަބްދުއްރަޙްމާން[43] ފަސްލުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، އެކަށީގެންވާ އަވަސް

---

[43] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/79 ފައިސަލާ.

[illegible] ޝަރީޢަތް ކުރެވުމުގެ ޙައްޤާ ގުޅުންހުރި [illegible] [illegible] [illegible] އެމެރިކާގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކުން އެކަށައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކުން ޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މުއްދަތަކުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[44] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

58. އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ކުރެވުމުގެ ޙައްޤާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[45]

59. ބުނެވިދިޔަ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ކެނަޑާގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް

---

[44] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/79 ޤަޟިއްޔާގެ 45 އިން 47 އަށް ނުކުތާ.

[45] Colton Fehr, 'Remedying Unreasonable Delay' [2023] Alberta Law Review, 739.

އަވަސްކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[46]

60. މީގެއިތުރުން، މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 35 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޚާއްޞަ ރައްކާތެރިކަން [illegible] ކުޑަކުދިންނަށް ލިބިގެންވާ ޙައްޤެކެވެ. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޙާލަތެއްގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible]، އެ މުޢާހަދާގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ[47] ދަށުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީގޯނާ ކުރުމާއި ކުޑަކުދިންގެ ޖިންސީ ފައިދާ ނެގުން [illegible] [illegible]، ކުޑަކުދިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

61. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] ދެކެމެވެ.

62. [illegible]

---

[46] Christopher Sherrin, 'Excessive Pre-Trial Incarceration' [2012] Sask.L.Rev, 55.

[47] States Parties undertake to protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse. For these purposes, States Parties shall in particular take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent: (a) The inducement or coercion of a child to engage in any unlawful sexual activity; (b) The exploitative use of children in prostitution or other unlawful sexual practices; (c) The exploitative use of children in pornographic performances and materials. Convention on the Rights of the Child (Adopted 20 November 1989, entered into force 2 September 1990) 1577 UNTS 55 Art 34.

ބާވަތަށް ހިމާޔަތް ކޮށްދެއްވުމަށް ދެކެއެވެ. އެ ކަންކަން ބިނާވެރި، އެ ފަރާތަކުން ބާރުތަކާއި، ކުރުމުގެ އަމުދުގައި ފުރިހަމަކޮށް ބައިވެރިވުމުގެ މިންވަރާއި، ގޮތާއި، ފުރިހަމަކޮށް ކަންތައްތަކުގައި ކަންކަމުގައި އިތުރުކޮށްދިނުން ގަބޫލުކޮށް އަމަލުކުރާ އަދި ބަންދުގައި ކަންކަމުގެ ފުރިހަމަކުރުމުގެ އަމަލުތަކުން ކަންކަމާގުޅޭ، އެ މިހާރު ދުވަހުގެ ވިޔަފާރީގެ ދުލާއިހުރި ސަރަޙައްދުން ޤާނޫނީގޮތުން ނުރައްކަލެއް ދުލުން ހުރުމުން ކޮންމެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ މިންވަރު ފުރިހަމަކުރުމުގެ ބާރު ވިޔަސް ދުރުކޮށް ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ފުރުޞަތު، ސިޔާސީ ބައިވެރިވުމުގެ ހައްދު ދަށުން ހިފެހެއްޓުމުގެ އިންސާނީ ބާރުތަކުގެ އިތުރުން ވަކިގޮތްގޮތަށް އަދި އިންސާފުގެ ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކާއި މުޖުތަމަޢުގެ ފަރާތްތަކުގެ ވެރިކަމާ އިތުރު އެއްބަސްވުންތައް ކަންތައްތަކުގެ ފަރާތުންނެވެ.

63. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ ނިޒާމުން ބަހުޕާޓީ ނިޒާމަކަށް ބަދަލުވުމާއެކު މިހާރު އަދިވެސް ވެރިކަމުގައި، ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ދައުރު ފުޅާކޮށްދީ ޖާގަ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ބައިވެރިކަމެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުމާއި، އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ ޙިމާޔަތުގައި ބަހުޕާޓީގެ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ހިމާޔަތްކުރުން، ޒިންމާދާރުކުރުވުމާއި ފާރަވެރިވުމުގެ ވާޖިބުތަކެއް ބާރުލިބިގެންފައިވެއެވެ. އަދި ވެރިކަންކުރާ ސިޔާސީ ޕާޓީއަކުން ބަދަލުކުރުމަށް، ބަންދުގައިވާ ޕާޓީގެ ވެރިކަންކުރާ ޕާޓީއާ ދެކޮޅަށް ވާދަކުރާ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އިދިކޮޅު ފިކުރުތަކާއި ދޭތެރޭގައި ޒިންމާދާރުކުރުވުމުގެ ޗެކްސް އެންޑް ބެލަންސަސް ވ. އިދިކޮޅު ބައިވެރިވުން[48] ފަރާތްތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ފާހަގަ ކޮށްދީފައިވެއެވެ.

64. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ބައިވެރިވުމަށް ޖާގަދީ ފުރުޞަތު ދީފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އެކުލަވާލުމާއި ބާރުތަކުން ފާހަގަ ކުރެވޭ ވާޖިބުތަކުގެ ވެރިކަމުގެ ޖަމާޢަތް ފޯރުކޮށްދިނުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ މިނިވަންކަމާއި ޖަމާޢަތް ހިންގުމުގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވެރިކަމުގެ ބައިވެރިވުމުގައި ބަހުސިޔާސީ ނިޒާމުގެ ފަރާތްތަކާއި، ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު ޙިމާޔަތްކޮށް ޤާނޫނީ ސަލާމަތްކުރެވޭނެ. އަދި ދައުލަތުގެ ވެރިކަމުގެ ނިޒާމުގެ ސަލާމަތް، ޙިމާޔަތްކޮށް އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގައި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ބައިވެރިކަން އެކުލަވާލުމުގެ ނިޒާމު ބާރުތަކާއި، އެކުލަވާލުމުގެ ސިޔާސީ ޙިމާޔަތްކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނަގާއަށްޓަކައި ޖީނާއި އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 186 ވަނަ މާއްދާގެ

---

[48] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ފައިސަލާގެ 26 ވަނަ ނުކުތާ.

ދަށުން، އެ ޖިނާއީ ބަދަލުގެނައި ނުދަނީ މުއްދަތު ބަދަލުކުރުން އުނިކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު، ކުރިމަތީ ޖަލްސާއިރުގެ ގޯތިން ހައްދުކުރަނިވި އިތުރު ފުރުޞަތު ދެވޭނެ ގޮތް ހޯދުމުގެ ދާއިރާގައި، ބަންދުގެ މުއްދަތާއި ބެހޭ ހުކުމްތައް މިންވަރުކުރުމުގެ އުސޫލުތަކާމެދު ވިސްނުމުގެ އިޚްތިޔާރުތަކަށް ދެކެވޭ.

65. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހިފާނެ ޚާއްސަ އިޖުރާއަތުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައި، "ބަންދުގައިހުރި މުއްދަތު ހިސާބުކޮށްގެން ކޯޓުން ޙުކުމްކުރަންވާނެއެވެ" ބަންދު މާއްދާއާކުރެވޭ އުސޫލުގެ ފުރުޞަތު ބަލާފައިވާނެ، ބަންދުގެ މުއްދަތު ހިސާބުކުރަނީ ބަންދު މާއްދާގެ ކުރެވޭ އަދަދަށް ސަބަބުތަކުގެ ބައިވެރިވުމުގެ ގޮތުން ފާހަގަކޮށްލަން. ހަމައެއާއެކުގައި، ބަންދުގައި ހުރެވޭ މިންވަރު ވަކިކޮށް ކުރިއަށް އޮތް ދައުރު ނިޔާވަނީ، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހިފާނެ ޚާއްސަ އިޖުރާއަތުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 50 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައި، އެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގައި ކުޑަކުދިން ބަލައިގަތުމުގެ ކުރުމަށް ނުވަތަ ކުރުމަކުން ކުރުވާލި ނުވަތަ ހިންގުމަށް ނުރައްކާތެރި ޢަމަލުތަކުގައި ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ މުއްދަތު ހުކުމް ބަދަލުކުރުމުގެ ސަބަބުން ބަންދުން ދުރުކޮށްފައިވާނަމަ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ފާސްކޮށްފައިވާ ޙުކުމްތަކުގެ ތެރެއިން ޑ. އިބްރާހީމް ރަޝީދު[49] ގެ މައްސަލައިގައި އިޖުތިހާދުކުރައްވާފައިވާ ގޮތުންނެވެ. އަދި އެ މައްސަލައިގެ މައްސަލައިން އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ ބޭނުންކުރުމަށް ބަންދުން ދުރުކުރުވުމަކީ ކުރަން ބޭނުންކުރެވިދާނެ، މައްސަލަތަކުގެ މަސައްކަތް ސާބިތުވުން ކަމަށްވާ ސާބިތުވުމަކާ އެއްގޮތަށް އިޖުރާއަތުތަކާއި ހަމަޖެހުން އަސާސީ ޙައްޤުތަކުން ހިމާޔަތްވުން ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ، ބަންދުން ދުރުކުރުވުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތްކަމަށް ދެކެވޭ.

66. ދައުލަތުން މި މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރިއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ޝަރީޢަތުގައިހުރި އެޖެންސީ 25 ފެބްރުއަރީ 2024 ދުވަހު ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ފޯމުން ހުށަހަޅާފައިވާއިރު، އެ މައްސަލާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ހުށަހެޅުމުގައި ދައުލަތުން އަމަލުކޮށްފައިވާ އުސޫލަކަށް ފާހަގަކުރަނީ ކޮށްފައެވެ. ދައުލަތުގެ މި އަމަލުގެ ސަބަބުން، ޖިނާއީ ކުށުގައި ހުށަހެޅިގެން ދައުލަތުން ވަކާލާތުކުރާ އަދި ބަންދުކުރުން ނިޔާވުން ނިޔާވަން މުއްދަތުތަކާ، ސާބިތު ހުކުމްކުރެވުނު ކޯޓު އަދާލަތު ކުރިއްވާފައިވާ ދައުލަތުގެ ވަކީލުން އިޚްތިޔާރު ދިނުމުގެ ބަންދުން ނިކުމެވޭ، ސާބިތުވުމުގައި އެޖެންސީ ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. ބަންދުގައިހުރި މުއްދަތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ބަދަލުވުން، އެޖެންސީ އިސްތިއުނާފު ފަހުގެ ނިންމާފައިވާ ކޯޓު އަދާލަތު ހުށަހަޅާފައި ބަދަލު ބޭރުން ނިޔާވުމުގެ

---

[49] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 26 ވަނަ ނުކުތާ.

ބަދަލުގައި، އެ ހުރިއެއްޗެއް ސާފުކުރުމަށްފަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން [illegible] މީހަކަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] މަޢުލޫމާތު [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ބަދަލުގައި، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

67. މީގެއިތުރުން، މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދެކެވުނު ވާހަކަތަކަށް ބަލާއިރު ޝަރީޢަތުން ހުކުމް ކުރުމުގެ ކުރިން ބަންދުގައި [illegible] މީހަކު، [illegible] [illegible] ބަންދުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުން ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 57 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

68. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ނުވަތަ [illegible] [illegible] މީހަކު ހައްޤުތަކުން ނުވަތަ ބަންދުކުރުން ނުވަތަ މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

69. އިސްވެ ބަޔާންކުރި ސަބަބުތައް [illegible] [illegible]:

69.1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2024) ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލު ކުރުމާއި، އަދި

69.2. މި [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި [illegible] 7 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible].

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު

70. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] ރައުޔަށް ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

71. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] ރައުޔަށް ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ހުކުމް:

ދެންފަހެ، ބަޔާންކުރިހާ ސަބަބުތަކާއި އެގޮތުގެމަތިން ހުކުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5(485,486-2020)/ABA/2024/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2024) ކޯޓު އަމުރަކީ ބާޠިލު އަމުރެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ހިނގަމުންދާ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ [illegible] [illegible] ނޫންކަން، މި ހުކުމްކުރާ ތާރީޚު (24 މާރޗް 2024) އިން ފެށިގެން 7 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible]، އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމް ކުރީމެވެ.

މި މައްސަލަ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު [illegible]
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޝުޖޫނާ މުޙައްމަދު